ਵੀ. ਪ੍ਰਭਾਕਰ
ਬਨਾਮ
ਬਸਵਰਾਜ ਕੇ. (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਐਲ.ਆਰ. ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਅਨਜ.
(ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1376-1377 ਦੇ 2010)
ਅਕਤੂਬਰ 07, 2021
[ਸੰਜੈ ਕਿਸ਼ਨ ਕੌਲ ਅਤੇ ਐਮ. ਐਮ. ਸੁੰਦਰੇਸ਼, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]

ਵਸੀਅਤ – ਭਾਰਤੀ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ ਐਕਟ – ਧਾਰਾ 63 – ਸਬੂਤ ਐਕਟ – ਧਾਰਾ 68 – ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਸੰਹਿਤਾ, 1908 – ਧਾਰਾ 96 – ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਐਲਾਨ ਅਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ – ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਮਾਲਕ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਵਸੀਅਤ (ਐਕਸ.ਪੀ4) ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੰਪਤੀ ਉੱਤੇ ਹੱਕ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ – ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੇ ਐਕਸ.ਪੀ4 ਦੇ ਨਿਰਵਾਹ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰਿਆ, ਪਰੰਤੂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਪੂਰਵ ਸਾਲੇ ਦੇ ਛੋਟੇ ਪੁੱਤਰ (ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 2) ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਾਲਕ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਇੱਕ ਅਣ-ਰਜਿਸਟਰਡ ਵਸੀਅਤ (ਐਕਸ.ਡੀ1) ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਖਾਰਜੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ – ਮੁਕੱਦਮਾ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ – ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ – ਸਮੀਖਿਆ, ਖਾਰਜ – ਅਪੀਲ 'ਤੇ, ਫੈਸਲਾ: ਇੱਕ ਵਸੀਅਤੀ ਅਦਾਲਤ ਸ਼ੱਕ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਬਲਕਿ ਜਮੀਰ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ – ਜਦੋਂ ਵਸੀਅਤ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਭੈਣ ਦੁਆਰਾ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਭਰਾ ਦੁਆਰਾ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਮੁੱਦਾ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕਿਆ, ਤਾਂ ਵਸੀਅਤ ਉੱਤੇ ਸ਼ੱਕ ਦੀ ਕੋਈ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ – ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੇ ਨਕਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਕਿ ਐਕਸ.ਪੀ4 ਦਾ ਨਿਰਵਾਹ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ – ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਐਕਸ.ਡੀ1 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਐਕਸ.ਪੀ4 ਨੂੰ ਵੈਧ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਮੰਨਿਆ, ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ – ਭਰਾ ਜਾਂ ਭੈਣ ਦਾ ਮਾਤਰ ਬਾਹਰ ਕਰਨਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਜਦ ਤੱਕ ਕਿ ਹੋਰ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਨਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ – ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 63 ਦੇ ਨਾਲ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 68 ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ – ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬੇਵਜਹ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ, ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ – ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਾ ਰੱਖਦਿਆਂ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਬਦਲੇ ਜਦੋਂ ਇਸ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ – ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਜੋ ਸਮੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ – ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਬਹਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਸੰਹਿਤਾ, 1908 – ਧਾਰਾ 96 – ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ, ਅਧੀਨਤਾ ਅਧੀਨ – ਦਾਇਰਾ ਅਤੇ ਸੀਮਾ – ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872:
ਧਾਰਾਵਾਂ 3, 8 – ਫੈਸਲਾ: ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਪਿਛਲੀ ਵਸੀਅਤ ਦੇ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਗਲੀ ਵਸੀਅਤ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਪਿਛਲੀ ਵਸੀਅਤ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਵਿਵਹਾਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣੇਗੀ ਜੋ ਇੱਕ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤੱਥ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮੁੱਦੇ ਵਿੱਚ ਤੱਥ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋੜਦੀ ਹੈ।

ਧਾਰਾਵਾਂ 17, 58 – ਫੈਸਲਾ: ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਵਸੀਅਤ ਦੇ ਨਫ਼ਾਜ਼ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਤਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਬਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਧਾਰਾ 63, ਭਾਰਤੀ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਐਕਟ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 68, ਸਬੂਤ ਐਕਟ, ਇਹ ਇੱਕ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤੱਥ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ ਹੈ – ਭਾਰਤੀ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਐਕਟ – ਧਾਰਾ 63 – ਸਬੂਤ ਐਕਟ – ਧਾਰਾ 68।

ਧਾਰਾ 68 – ਫੈਸਲਾ: ਧਾਰਾ 68 ਨੂੰ ਵਸੀਅਤ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ – ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 63, ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਨਾਲ ਦੇਖਣਾ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ – ਭਾਰਤੀ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਐਕਟ – ਧਾਰਾ 63।

ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 1908 – ਧਾਰਾਵਾਂ 17, 18, 27 – ਫੈਸਲਾ: ਵਸੀਅਤ ਦਾ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਕੇਵਲ ਇੱਕ

ਵਾਧੂ/ਹਾਜ਼ਰੀ ਦੀ ਪਰਿਸਥਿਤੀ ਹੈ ਜੋ ਇਸਨੂੰ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 114(e) ਅਧੀਨ ਉਪਲਬਧ ਖੰਡਨਯੋਗ ਧਾਰਣਾ ਨਾਲ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦੀ ਹੈ – ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872 – ਧਾਰਾ 114(e), 115।

ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਸੰਹਿਤਾ, 1908 – ਆਰਡਰ VI, VIII – ਦਲੀਲਾਂ – ਫੈਸਲਾ: ਇੱਕ ਰਾਹਤ ਕੇਵਲ ਦਲੀਲਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ – ਸਬੂਤ ਵੀ ਅਜਿਹੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ – ਕੇਵਲ ਅਪਵਾਦ ਤਦ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਮੁੱਦੇ ਵਿੱਚ ਦਲੀਲ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ

ਫੈਸਲਾ: 1. ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 “ਇੱਕ ਤੱਥ” ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਧਾਰਾ 8 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਤੱਥ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਜਿਹਾ ਵਿਵਹਾਰ ਯਾ ਤਾਂ ਪਿਛਲਾ ਜਾਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਮਕਸਦ ਜਾਂ ਤਿਆਰੀ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ 'ਤੇ ਸਬੂਤ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਵੀਕਾਰਤਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਭਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਵਿਵਹਾਰ ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਚੁੱਪ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰੇਗਾ ਜੋ ਬੋਲਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਪਿਛਲੀ ਵਸੀਅਤ ਦੇ ਰੱਦ ਕਰਨ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬਾਅਦ ਵਾਲੀ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਪਿਛਲੀ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਵਿਵਹਾਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣੇਗੀ ਜੋ ਇੱਕ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤੱਥ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮੁੱਦੇ ਵਿੱਚ ਤੱਥ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋੜਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 17 “ਇੱਕ ਸਵੀਕਾਰਤਾ” ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਮੌਖਿਕ ਅਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਦੋਵੇਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੀ ਸਵੀਕਾਰਤਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਤੇ ਇੱਕਦਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਨਿਆਇਕ ਨੋਟਿਸ ਲੈਂਦਿਆਂ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਧਾਰਾ 58 ਅਧੀਨ, ਇੱਕ ਸਵੀਕਾਰਿਆ ਗਿਆ ਤੱਥ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਦਾਲਤ ਇਸਨੂੰ ਲੋੜੀਂਦਾ ਨਾ ਸਮਝੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇੱਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਵਸੀਅਤ ਦੇ ਨਫ਼ਾਜ਼ ਦੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਤਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਬਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਧਾਰਾ 63 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 68 ਦੇ ਭਾਰਤੀ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਐਕਟ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਅਨੁਸਾਰ ਕ੍ਰਮਵਾਰ, ਇਹ ਇੱਕ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤੱਥ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਵਲੋਂ ਕੋਈ ਵਿਕਲਪ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ। ਧਾਰਾ 68 ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਨਫ਼ਾਜ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸ਼ਬਦ “

2. ਵਸੀਅਤ ਦੀ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਕੇਵਲ ਇਸਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਜਾਂ ਸਹਾਇਕ ਪਰਿਸਥਿਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 114(e) ਅਧੀਨ ਉਪਲਬਧ ਖੰਡਨਯੋਗ ਧਾਰਣਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 19]

3. ਕੋਡ ਦੀ ਆਰਡਰ VI ਜਦੋਂ "ਦਲੀਲ" ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੋਵਾਂ ਪਰਚੇ ਅਤੇ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਰਾਹਤ ਕੇਵਲ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਬੂਤ ਵੀ ਅਜਿਹੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਹੀ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇੱਕੋ ਅਪਵਾਦ ਤਦ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਦਲੀਲ ਇੱਕ ਮੁੱਦੇ ਵਿੱਚ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਤੱਥ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਮੁੱਖ ਉੱਤੇ ਇੰਨਾ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਇੱਕ ਨਿਆਇਕ ਨੋਟ ਲੈ ਸਕਦੀ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 20]

4. ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਜਦੋਂ ਧਾਰਾ 96 ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਕਸਰਤ ਨੂੰ ਮੁੜ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਹੈ। ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਹੀ ਗਵਾਹ ਦੇ ਵਿਹਾਰ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਦਾ ਆਨੰਦ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ, ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਪਾਏ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਗਲਤ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਦਾ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਤਰਕ ਉੱਤੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਕੇਵਲ ਬਦਲੀ ਕਰਨਾ ਸਵੀਕਾਰਯ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਦੋ ਵਿਚਾਰ ਸੰਭਵ ਹਨ, ਤਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਗਏ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਜਾਣਾ ਹੀ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਆਪਣੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਤਰਕ ਅਪਣਾਉਂਦਿਆਂ, ਅਪੀਲੀ

ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਨੈਤਿਕ ਅਧਾਰਾਂ ਉੱਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਤੱਥ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਅਦਾਲਤ ਹੈ, ਇਸਨੂੰ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 96 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਅਤੇ ਸੀਮਾ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਣਾ ਪਵੇਗਾ। [ਪੈਰਾਸ 21 ਅਤੇ 23]

ਬੱਚਜ ਨਹਰ ਬਨਾਮ ਨੀਲਿਮਾ ਮੰਡਲ, (2008) 17 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 491 : [2008] 14 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 621; ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਮਾਧੁਰੀ ਦੇਵੀ, (2008) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 497 : [2008] 6 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1176 – ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

5. ਇੱਕ ਵਸੀਅਤੀ ਅਦਾਲਤ ਸ਼ੱਕ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਪਰ ਜਮੀਰ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਨੈਤਿਕ ਤਰਕ ਅਪਣਾਉਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਭਰਾ ਜਾਂ ਭੈਣ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਬਾਹਰ ਕਰਨਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਹੋਰ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨਾਲ ਘਿਰਿਆ ਨਾ ਹੋਵੇ ਜੋ ਇੱਕ ਅਨੁਮਾਨ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਥੇ ਇੱਕ ਵਸੀਅਤਨਾਮਾ ਕਰਤਾ ਨੂੰ ਵਸੀਅਤ ਦੇ ਲਾਭਪਾਤਰੀ ਦੀ ਭੈਣ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਉਕਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਭਰਾ ਦੁਆਰਾ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਸ਼ੱਕ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਜਦੋਂ ਦੋਵੇਂ ਨੇ ਕੋਈ ਮੁੱਦਾ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕਿਆ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਸੁਕਸੈਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 63 ਦੇ ਨਾਲ਼ ਨਾਲ ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 68 ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ। ਪੀਡਬਲਯੂ2 ਜੋ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਭਰਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਭੈਣ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਪੀ4 ਦੇ ਸਮੇਂ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਦੋਵੇਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਡੀ1 ਇੱਕ ਜਾਅਲੀ ਅਤੇ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੈ। ਜਵਾਬੀ ਨੰਬਰ 1 ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਬੰਧਕ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਅਪੀਲਤ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬੇਵਜਹ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਵਾਬੀਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਪੀ4 ਦੇ ਨਿਰਵਾਹ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਨਕਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਡੀ1 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਪੀ4 ਨੂੰ ਵੈਧ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨੋਟ ਕੀਤਾ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਸ਼ੱਕ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ, ਜਦੋਂ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕੋਈ ਨਾ ਪਾਇਆ। ਅਜਿਹਾ ਸ਼ੱਕ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਭਰਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਉੱਠਿਆ ਜੋ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੁਕਦਮੇ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਣਗੇ। ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਗਏ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਭਿੰਨ ਹੋਣ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰਣ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਅਪੀਲੇਟ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਤੱਥਾਂ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਉੱਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਬਦਲ ਦਿੱਤੇ। ਅਪੀਲੇਟ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਜੋ ਕਿ ਆਰ.ਪੀ ਨੰਬਰ 279 ਦੇ 2007 ਵਿੱਚ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਬਹਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 24, 25, 27, 28 ਅਤੇ 30]

ਜੋਸਫ ਅੰਤੋਨੀ ਲਾਜ਼ਰਸ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਐਲ.ਆਰ.ਐਸ ਦੁਆਰਾ ਬਨਾਮ ਏ.ਜੇ. ਫ੍ਰਾਂਸਿਸ (2006) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 515 : [2006] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 709; ਮਹੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਐਲ.ਆਰ.ਐਸ ਦੁਆਰਾ ਬਨਾਮ ਵਿਨੋਦ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਓਰਸ. (2012) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 387 : 2012 (3) ਜੇ.ਟੀ 338 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਕੇਸ ਲਾਅ ਹਵਾਲਾ

[2006] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 709 ਪੈਰਾ 13 ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2008] 14 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 621 ਪੈਰਾ 20 ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

[2008] 6 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 1176 ਪੈਰਾ 21 ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

ਸਿਵਿਲ ਅਪੀਲੇਟ ਜੁਰਿਸਡਿਕਸ਼ਨ: ਸਿਵਿਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1376-1377 ਦੇ 2010।

20.09.2006 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਤੋਂ, ਜੋ ਕਰਨਾਟਕ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਬੈਂਗਲੋਰ ਵਿੱਚ ਆਰ.ਐਫ.ਏ. ਨੰਬਰ 692 ਦੇ 2004 ਅਤੇ 23.11.2007 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਆਰ.ਪੀ. ਨੰਬਰ 279 ਦੇ 2007 ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੋਂ।

ਅਨੰਦ ਸੰਜੇ ਐਮ. ਨੂਲੀ, ਸੁਰਜ ਕੌਸ਼ਿਕ, ਅਗਮ ਸ਼ਰਮਾ, ਧਰਮ ਸਿੰਘ, ਮੈਸਰਜ਼ ਨੂਲੀ ਅਤੇ ਨੂਲੀ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਐਡਵੋਕੇਟਸ।

ਮਿਸ ਕਿਰਣ ਸੂਰੀ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਐਸ. ਜੇ. ਅਮਿਤ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਕੁਮਾਰ, ਡਾ. (ਮਿਸਜ਼) ਵਿਪਿਨ ਗੁਪਤਾ, ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਲਈ ਐਡਵੋਕੇਟਸ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਐਮ. ਐਮ. ਸੁੰਦਰੇਸ਼, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ।

ਪਿਛੋਕੜ ਤੱਥ:

1. ਮੁਕੱਦਮਾ ਸੰਪਤੀ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਿਸ ਜੈਸੀ ਜਯਲਕਸ਼ਮੀ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਦੀ ਸੀ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਮਿਸ ਜੈਸੀ ਜਯਲਕਸ਼ਮੀ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਕੁੰਵਾਰੀ ਸੀ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ/ਵਾਦੀ ਦੀ ਮਾਮੀ ਸੀ। ਮਿਸਟਰ ਵਿਜੇ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਮਿਸ ਕੰਥਾ ਲਕਸ਼ਮੀ ਉਸ ਦੇ ਭਰਾ ਅਤੇ ਭੈਣ ਸਨ, ਕ੍ਰਮਵਾਰ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਕੇਸ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ, ਮਿਸ ਜੈਸੀ ਜਯਲਕਸ਼ਮੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪੁੱਤਰ ਅਪਣਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਕਵਾ ਦਾ ਹਮਲਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕੀਤੀ।

2. ਮਿਸ ਜੈਸੀ ਜਯਲਕਸ਼ਮੀ ਵੱਲੋਂ 04.09.1985 ਨੂੰ ਐਕਜ਼ਿਬਿਟ P4 ਅਧੀਨ ਰਜਿਸਟਰਡ ਵਿੱਲ ਦਾ ਨਿਰਵਾਹ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਉੱਕਤ ਵਿੱਲ ਨੂੰ ਮਿਸਟਰ ਵਿਜੈ ਕੁਮਾਰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਭਰਾ, ਵੱਲੋਂ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਪੀਡਬਲਯੂ2 ਵਜੋਂ ਵੀ ਜਾਂਚਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਮਿਸ ਜੈਸੀ ਜਯਲਕਸ਼ਮੀ ਨੂੰ ਸਬ-ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਮਿਸ ਕਾਂਤਾ ਲਕਸ਼ਮੀ ਵੱਲੋਂ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਸੀ।

3. ਮਿਸ ਕਾਂਤਾ ਲਕਸ਼ਮੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪਤੀ ਵਿਚਕਾਰ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਏ, ਜਿਸਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1 ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਨਤੀਜਤਨ ਬੈਂਗਲੋਰ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਜੱਜ, ਫੈਮਿਲੀ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਐਮ.ਸੀ. ਨੰਬਰ 879 ਦੇ 1987 ਵਿੱਚ ਤਲਾਕ ਲਈ ਇੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ 26.03.1988 ਨੂੰ ਤਲਾਕ ਦਾ ਹੁਕਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਹੋਰ ਕੇਸ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1 ਨੂੰ ਮੁਕਦਮੇ ਵਾਲੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 2 ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1 ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1 ਨੇ ਮੁਕਦਮੇ ਵਾਲੀ ਜਾਇਦਾਦ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਘਰ ਹੈ, ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਸਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਬਕਾਏ ਅਦਾ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਓ.ਐਸ. ਨੰਬਰ 51 ਦੇ 1992 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਘੋਸ਼ਣਾ ਅਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਲਈ ਮੁਕਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ 11.12.2003 ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ।

4. ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ/ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੇ ਐਕਜ਼ਿਬਿਟ P4 ਦੇ ਨਿਰਵਾਹ ਦੀ ਸਚਾਈ ਨੂੰ ਮੰਨਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ, ਐਕਜ਼ਿਬਿਟ D1 ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਇੱਕ ਅਰਜਿਸਟਰਡ ਵਿੱਲ, ਜੋ ਕਥਿਤ ਤੌਰ ਤੇ ਮਿਸ ਜੈਸੀ ਜਯਲਕਸ਼ਮੀ ਵੱਲੋਂ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 2 (ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1 ਦੇ ਨਾਬਾਲਗ ਪੁੱਤਰ) ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਨਿਰਵਾਹ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਕੇਸ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਐਕਜ਼ਿਬਿਟ P4 ਨੂੰ ਐਕਜ਼ਿਬਿਟ D1 ਨਾਲ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਐਕਜ਼ਿਬਿਟ D1 ਵਿੱਚ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1 ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ 31,000/- ਰੁਪਏ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਤੇ ਇੱਕ ਬੰਧਕ ਦੀ ਗੱਲ ਵੀ ਕਹੀ ਗਈ ਹੈ, ਜੋ ਮਿਸ ਜੈਸੀ ਜਯਲਕਸ਼ਮੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਐਕਜ਼ਿਬਿਟ P4 ਦੇ ਨਿਰਵਾਹ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਵਿਵਾਦਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਪਰ ਐਕਜ਼ਿਬਿਟ D1 ਅਤੇ ਕਥਿਤ ਬੰਧਕ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਮੁਕਦਮੇ ਦੀ ਖਾਰਜੀ ਲਈ ਇੱਕ ਦਲੀਲ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਅਵਰੋਧਕ ਕਬਜ਼ੇ ਬਾਰੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਵੀ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਤਲਾਕ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਮੰਨਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ, ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

5. ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ:

“1. ਕੀ ਮੁਦਈ ਨੇ ਮਿਸ ਜੈਸੀ ਜਯਲਕਸ਼ਮੀ ਵੱਲੋਂ 04.09.1985 ਨੂੰ ਨਿਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿੱਲ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮੁਕਦਮੇ ਵਾਲੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਹੈ? [ਐਮ. ਐਮ. ਸੁੰਦਰੇਸ਼, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]

2. ਕੀ ਉਹ ਸਾਬਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ 16.08.1986 ਨੂੰ ਜੈਸੀ ਜਯਲਕਸ਼ਮੀ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਸੀਅਤ ਜਾਅਲੀ ਅਤੇ ਨਕਲੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੈ?

3. ਕੀ ਉਹ ਸਾਬਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਸ਼ਡਿਊਲ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਵਿੱਚ ਬਿਨਾਂ ਚਾਰਜ ਲਾਇਸੈਂਸੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ?

4. ਕੀ ਮੁਦਈ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਕਾਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ?

5. ਕੀ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ ਦੁਆਰਾ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ?

6. ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹੜਾ ਹੁਕਮ ਜਾਂ ਫੈਸਲਾ ਮਿਲਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ?

6. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੀਡਬਲਿਊ1 ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਪੀਡਬਲਿਊ2 ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚਿਆ। ਦੂਜਾ ਗਵਾਹ ਪੀਡਬਲਿਊ3 ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਜਾਂਚਿਆ ਗਿਆ। ਜਵਾਬੀਆਂ ਵੱਲੋਂ, ਜਵਾਬੀ ਨੰਬਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਡੀਡਬਲਿਊ1 ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚਿਆ, ਮਨੀਸ਼ ਨੂੰ ਗਵਾਹ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਡੀਡਬਲਿਊ2 ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ।

7. ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 63 ਦੇ ਅਧੀਨ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਾਰੇ ਪੈਰਾਮੀਟਰਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 68 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਕੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਪੀ4 ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ। ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਡੀ1 ਉੱਤੇ, ਇਸ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਬਾਰੇ ਸ਼ੱਕ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਨ ਤਰਕ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਤਰਕ ਵਿੱਚ ਅੰਗੂਠੇ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ, ਦਸਤਖਤ, ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮ, ਇਸ ਨੂੰ ਲਿਖਣ ਦਾ ਢੰਗ ਅਤੇ ਡੀਡਬਲਿਊ2 ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਗਵਾਹੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਿਸ ਜੈਸੀ ਜਯਲਕਸ਼ਮੀ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ, ਸਿਵਾਏ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਉਹ ਡੀਡਬਲਿਊ1 ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਡੀ1 ਵਿੱਚ ਅੰਗੂਠੇ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਧੁੰਦਲਾ ਸੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਡੀ1 ਦਾ ਲਿਖਾਰੀ ਜਾਂਚਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੋਰ, ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਡੀ1 ਉੱਤੇ ਲਗਾਈ ਗਈ ਮੋਹਰ 15.08.1986 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨਾਲ ਅਤੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਦੀ ਮੋਹਰ ਨਾਲ ਸਵਤੰਤਰਤਾ ਦਿਵਸ ਉੱਤੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਡੀ1 ਨੂੰ 16.08.1986 ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਮਿਸ ਜੈਸੀ ਜਯਲਕਸ਼ਮੀ 22.08.1986 ਨੂੰ ਮਰ ਗਈ ਸੀ, ਅਰਥਾਤ ਇੱਕ ਹਫਤੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ।

8. ਇਸੇ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ, ਜਵਾਬੀਆਂ ਨੇ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 96 ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਆਰਐਫਏ ਨੰਬਰ 692 ਦੇ 2004 ਵਿੱਚ ਜੋ 20.09.2006 ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

9. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਡੀ1 ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮੁੜ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦਲੀਲ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਪੀ4 ਦੇ ਨਿਰਵਾਹ ਦੀ ਸਵੀਕ□ਤੀ ਨਾਲ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇੱਕ ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਅਨੁਸਾਰਨ ਪਾਇਆ ਕਿ ਇਹ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਿਊ2 ਦੀ ਭੈਣ ਦੇ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਤਫਾਕਨ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੀਡਬਲਿਊ3 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਪੀ4 ਦੇ ਇਰਦ-ਗਿਰਦ ਦੇ ਸ਼ੱਕ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਜੇ ਮਿਸ ਜੈਸੀ ਜਯਲਕਸ਼ਮੀ ਨੂੰ ਮਿਸ ਕਾਂਤਾ ਲਕਸ਼ਮੀ ਦੁਆਰਾ ਸਬ-ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵਸੀਅਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਦੁਆਰਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

10. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਦੇਰੀ ਦੀ ਮਾਫੀ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਸਮੇਤ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਇਹ ਅਰਜ਼ੀ ਆਰ.ਪੀ 279 ਦੇ 2007 ਨਾਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਮਾਫ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਿਆਂ 23.11.2007 ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਖਿਲਾਫ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ।

11. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਚੱਲਣ ਦੌਰਾਨ, ਜਵਾਬੀ ਨੰਬਰ 1 ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੀ ਤਲਾਕਸ਼ੁਦਾ ਪਤਨੀ ਮਿਸ ਕਾਂਤਾ ਲਕਸ਼ਮੀ ਦਾ ਵੀ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਨਤੀਜਤਨ, ਜਵਾਬੀ ਨੰਬਰ 2 ਨਾਲ, ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਜੰਮੀ ਇੱਕ ਧੀ (ਜਵਾਬੀ ਨੰਬਰ 1(ਬੀ)) ਨੂੰ ਮਰਹੂਮ ਜਵਾਬੀ ਨੰਬਰ 1 ਦੇ ਵਾਰਸ ਵਜੋਂ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ।

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ:

12. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਵਕੀਲ ਵੱਲੋਂ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਪੀ4 ਇੱਕ ਰਜਿਸਟਰਡ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੈ। ਪੀਡਬਲਿਊ2 ਅਤੇ 3 ਨੇ ਕਿਹਾ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਮਿਸ ਕਾਂਤਾ ਲਕਸ਼ਮੀ ਨੇ ਮਰਹੂਮ, ਮਿਸ ਜੈਸੀ ਜਯਲਕਸ਼ਮੀ ਨੂੰ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਇਹ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਪੀ4 ਨੂੰ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਕੋਈ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਪੀ4 ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦਲੀਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ। ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਨਾਲ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਲੱਭੀ ਗਈ। ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਡੀ1 ਇੱਕ ਜਾਲੀ ਅਤੇ ਬਣਾਈ ਗਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੈ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ।

ਜਵਾਬੀਆਂ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ:

13. ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਿ ਕੀ ਸ਼ੱਕੀ ਹਾਲਤ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਇੱਕ ਤੱਥ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 136 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਅਦਾਲਤੀ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਭਰਾ ਅਤੇ ਭੈਣ ਦੇ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਡੀ1 ਨੂੰ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਪੀ4 ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਪੀ4 ਦੇ ਇਰਦ-ਗਿਰਦ ਦੇ ਸ਼ੱਕ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦਾ ਪੂਰਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਮਿਸ ਕਿਰਨ ਸੂਰੀ, [ਐਮ. ਐਮ. ਸੁੰਦਰੇਸ਼, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]

ਵੱਡੇ ਸੀਨੀਅਰ ਕੌਂਸਲ, ਆਪਣੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ:

A. ਜੋਸਫ ਅੰਤੋਨੀ ਲਾਜ਼ਰਸ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਐਲ.ਆਰ.ਐਸ. ਦੁਆਰਾ ਬਨਾਮ ਏ.ਜੇ. ਫ੍ਰਾਂਸਿਸ (2006) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 515

B. ਮਹੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਐਲ.ਆਰ.ਐਸ. ਦੁਆਰਾ ਬਨਾਮ ਵਿਨੇਦ ਕੁਮਾਰ & ਓਰਸ (2012) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 387

ਕਾਨੂੰਨ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ:

ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872:

14. ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 “ਇੱਕ ਤੱਥ” ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 8 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਤੱਥ ਵਜੋਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਜਿਹਾ ਵਿਵਹਾਰ ਪਿਛਲਾ ਜਾਂ ਬਾਅਦ ਵਾਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਮਕਸਦ ਜਾਂ ਤਿਆਰੀ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ 'ਤੇ ਸਬੂਤ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਵੀਕਾਰੋਕਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪਰਯਾਪਤ ਭਾਰ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਵਿਵਹਾਰ ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਚੁੱਪ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰੇਗਾ ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬੋਲੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰੇ। ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਇੱਕ ਪਿਛਲੇ ਵਿੱਲ ਦੇ ਰੱਦ ਕਰਨ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਦਾਅਵਾ

ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਪਿਛਲੇ ਦੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰੋਕਤੀ ਇੱਕ ਵਿਵਹਾਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤੱਥ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮੁੱਦੇ ਵਿੱਚ ਤੱਥ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋੜਦੀ ਹੈ।

15. ਧਾਰਾ 17 “ਇੱਕ ਸਵੀਕਾਰੋਕਤੀ” ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਮੌਖਿਕ ਅਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਦੋਵਾਂ ਰੂਪਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰੇਗੀ। ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੀ ਸਵੀਕਾਰੋਕਤੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਤੇ ਅਸੰਦਿਗਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਜਦੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਨਿਆਇਕ ਨੋਟਿਸ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 58 ਅਧੀਨ, ਇੱਕ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤੱਥ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਦੀ ਮੰਗ ਨਾ ਕਰੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਇੱਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਨਿਰਵਾਹ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰੋਕਤੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਭਾਰਤੀ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਐਕਟ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਧਾਰਾ 63 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 68 ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਬਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਇੱਕ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤੱਥ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਾਬਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਵਿਵੇਕ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਇੱਕ ਨਿਆਇਕ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

16. ਧਾਰਾ 68 ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਨਿਰਵਾਹ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸ਼ਬਦ “ਸ਼ੈਲ” ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਗਵਾਹੀ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਮ ਤੋਂ ਕਮ ਇੱਕ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਨਿਰਵਾਹ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਨਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਵਿੱਲ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 68 ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 63 ਦੇ ਨਾਲ ਦੇਖਣਾ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਨਾ ਸਿਰਫ ਲਾਜ਼ਮੀ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਬਲਕਿ ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 68 ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਦੀ ਵੀ ਪੁਨਰਾਵ□ਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ।

17. ਧਾਰਾ 114 ਇਕ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕੁਝ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਅਸਤਿਤਵ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸ਼ਬਦ "ਮੇਂ" ਹੈ, ਇਹ ਇਕ ਖੰਡਨਯੋਗ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ। ਧਾਰਾ 114(ਈ) ਅਧੀਨ ਇਹ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਨਿਆਇਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਨਿਯਮਿਤ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

18. ਐਸਟੋਪਲ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 115 ਅਧੀਨ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ, ਕਾਰਵਾਈ, ਜਾਂ ਚੂਕ ਨਾਲ, ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਸੱਚ ਮੰਨਣ ਲਈ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਉੱਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂ ਅਨੁਮਤੀ ਦਿੱਤੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਸੱਚ ਹੋਣ ਦੇ ਇਨਕਾਰ ਲਈ ਅਨੁਮਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 1908:

19. ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 17 ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਸੀਅਤ ਇੱਕ ਵਸੀਅਤਨਾਮਾ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਧਾਰਾ 17 ਅਧੀਨ ਸਥਾਨ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦੀ ਜਿਸ ਦੀ ਪੁਨਰਾਵ□ਤੀ ਧਾਰਾ 18 ਅਧੀਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਜਿਹੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵਿਕਲਪ ਅਨੁਸਾਰ ਰਜਿਸਟਰ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਸੀਅਤ ਜੋ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਰਜਿਸਟਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਜਾਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ

ਧਾਰਾ 27 ਅਧੀਨ। ਇਸ ਲਈ, ਇੱਕ ਵਸੀਅਤ ਦਾ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਕੇਵਲ ਇਸਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਜਾਂ ਸਹਾਇਕ ਪਰਿਸਥਿਤੀ ਹੈ ਨਾਲ ਹੀ ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 114(ਈ) ਅਧੀਨ ਉਪਲਬਧ ਖੰਡਨਯੋਗ ਅਨੁਮਾਨ।

ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਸੰਹਿਤਾ:

ਆਦੇਸ਼ VI:

20. ਕੋਡ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ VI ਵਿੱਚ "ਦਲੀਲ" ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਇਸਨੂੰ ਇੱਕ ਪਿਟੀਸ਼ਨ ਅਤੇ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਦੋਵਾਂ ਉੱਤੇ ਸਮਾਨ ਰੂਪ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਆਦੇਸ਼ VI ਨਿਯਮ 2 ਅਧੀਨ ਹਰ ਇੱਕ ਦਲੀਲ ਵਿੱਚ ਉਹ ਮੌਲਿਕ ਤੱਥ ਦਾ ਬਿਆਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਆਪਣੇ ਦਾਅਵੇ ਜਾਂ ਬਚਾਅ ਲਈ ਨਿਰਭਰ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਦਲੀਲ ਵਿੱਚ ਉਚਿਤ ਮੁੱਦਾ ਉਠਾਉਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਆਧਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਆਦੇਸ਼ VIII ਨਿਯਮ 2 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਜਦਕਿ ਨਿਯਮ 3 ਅਧੀਨ ਇਨਕਾਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਨਿਯਮ 4 ਇਕ ਘੁੰਮਾਉਣ ਵਾਲੇ ਇਨਕਾਰ ਨੂੰ ਮਨਾਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਯਮ 5 ਇੱਕ ਪਿਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਨਾ ਮੰਨਣ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਕ ਸਵੀਕਾਰਤੀ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਕੱਲੇ ਬੇਨਤੀਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੀ ਰਾਹਤ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਬੂਤ ਵੀ ਅਜਿਹੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਅਪਵਾਦ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਧਿਰਾਂ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਦਲੀਲ ਇੱਕ ਮੁੱਦੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਦਾਲਤ ਕਿਸੇ ਤੱਥ ਦਾ ਨਿਆਂਇਕ ਨੋਟਿਸ ਲੈ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਹ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਇੰਨਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ. ਲਾਭਦਾਇਕ ਹਵਾਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਬਛੱਜ ਨਾਹਰ ਬਨਾਮ ਨੀਲੀਮਾ ਮੰਡਲ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਹਵਾਲੇ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ, (2008) 17 SCC 491:“15. ਉਹਨਾਂ ਹਾਲਤਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਿਧਾਂਤ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿਚ ਕਮੀ, ਜਾਂ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ, ਬੇਨਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਭਗਵਤੀ ਪ੍ਰਸਾਦ ਬਨਾਮ. ਚੰਦਰਮੌਲ [AIR 1966 SC 735]: (AIR ਪੰਨਾ 738, ਪੈਰਾ 10)

"10. ... ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਵੀ ਇਹ ਸੀ.ਓ.ਵੀ. ਉਲਝ ਕੇ ਇੱਕ ਮੁੱਦੇ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਕਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ, ਫਿਰ ਸਿਰਫ਼ ਤੱਥ ਕਿ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਇਸ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜੇਕਰ ਇਹ ਹੈ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਸਬੂਤ ਦੇ ਕੇ ਸਾਬਤ. ਆਮ ਨਿਯਮ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਹੈ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਰਾਹਤ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਪਾਰਟੀਆਂ ਪਰ ਜਿੱਥੇ ਸਿਰਲੇਖ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਮਾਮਲੇ ਹਨ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਛੂਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਅਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਮੁੱਦਿਆਂ ਅਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਬਾਰੇ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ, ਫਿਰ ਇਹ ਦਲੀਲ ਕਿ ਕੋਈ ਖਾਸ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਸਮੀ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਤਕਨੀਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਕੀ ਅਦਾਲਤ ਅਜਿਹੇ ਇੱਕ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ: ਕੀਤਾ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ ਮੁਕੱਦਮਾ, ਅਤੇ ਕੀ ਉਹ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਦੇ ਸਨ? ਜੇਕਰ ਇਹ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਮੁਕੱਦਮਾ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਕੋਲ ਸਬੂਤ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਇਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਿਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਧਿਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਲਈ ਦੂਸਰੀ ਧਿਰ ਨੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਬੂਤ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ, ਪੇਸ਼ ਕਰੇਗਾ ਪੱਖਪਾਤ ਦੇ ਵਿਚਾਰ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਨਾਲ ਨਿਆਂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਪਾਰਟੀ, ਅਦਾਲਤ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨਾਲ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

xxx xxx xxx

“23 [ਸੰਪਾਦਕੀ: ਪੈਰਾ 23 ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਸੁਧਾਰ ਨੰਬਰ ਐਫ.3/ਐਡ.ਬੀ.ਜੇ./89/2009 ਮਿਤੀ 17-7-2009 ਦੁਆਰਾ ਸਹੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ]। ਇਹ ਮੌਲਿਕ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਦੀਵਾਨੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ, ਦਿੱਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਰਾਹਤ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾਵਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਦੀਵਾਨੀ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਵਿੱਚ, ਰਾਹਤ ਦੀ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਫੀਸ, ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਪਾਰਟੀਆਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰਾਹਤ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰੇਸ ਜੁਡੀਕਾਟਾ, ਐਸਟੋਪਲ, ਐਕੁਵਾਇਸੈਂਸ, ਕਾਰਨਾਂ ਜਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਾ ਨਾ-ਜੋੜਨਾ, ਆਦਿ ਵਰਗੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਘੇਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਅਤੇ ਸਬੂਤ

ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਖਤਰਨਾਕ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਦੀਵਾਨੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਜੋ ਵੀ ਰਾਹਤ ਮੰਗੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਕੇ ਜਿਵੇਂ ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਵੀ ਰਾਹਤ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਦਸ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀ। ਜਾਇਦਾਦ 'ਏ' ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਜਾਇਦਾਦ 'ਬੀ' ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀ। ਸਥਾਈ ਰੋਕ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਘੋਸ਼ਣਾ ਜਾਂ ਕਬਜ਼ੇ ਦੀ ਰਾਹਤ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀ। ਦੀਵਾਨੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਰਾਹਤ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਜਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਰਜ਼ੀਆਂ, ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ, ਅਦਾਲਤ ਫੀਸ ਅਦਾ ਕੀਤੀ, ਸਬੂਤ ਆਦਿ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਧਾਰਾ 96:

21. ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਧਾਰਾ 96 ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਕਸਰਤ ਨੂੰ ਮੁੜ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਹੀ ਗਵਾਹ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਦਾ ਆਨੰਦ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਖਾਸ ਫਾਇਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ, ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਪਾਏ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਗਲਤ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਦਾ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਤਰਕ-ਵਿਤਰਕ ਉੱਤੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਸਿਰਫ ਬਦਲੀ ਕਰਨਾ ਸਵੀਕਾਰਯ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਦੋ ਵਿਚਾਰ ਸੰਭਵ ਹਨ, ਤਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਗਏ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਜਾਣਾ ਹੀ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਆਪਣੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਤਰਕ ਅਪਣਾਉਂਦਿਆਂ, ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਨੈਤਿਕ ਅਧਾਰਾਂ ਉੱਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਹੈ।

22. ਸਾਡੇ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਗਏ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚਾਰ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਮਾਧੁਰੀ ਦੇਵੀ, (2008) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 497 ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦੇਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸੁਥਰੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਮੁੜ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੈ:

"27. ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸ਼ਕਤੀ ਵਰਤ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਉੱਤੇ ਬਲਕਿ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਉੱਤੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਸੁਥਰਾ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਅਪੀਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਅਪੀਲ ਮੁੱਖ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਮੁੜ ਸੁਣਵਾਈ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਸਮੂਚੇ ਸਬੂਤਾਂ – ਮੌਖਿਕ ਜਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਨੂੰ ਮੁੜ-ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ, ਮੁੜ-ਸਰਾਹਣਾ ਅਤੇ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰੋ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਖੁਦ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਕੱਢ ਸਕਦੇ ਹੋ।

28. ਇਸੇ ਸਮੇਂ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਮੀਦ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਬੰਧਿਆ ਹੈ, ਕਿ ਉਹ ਮੌਖਿਕ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਤੀਜੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ 'ਚ ਰੱਖੇ। ਇਸ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਅਤੇ ਫਾਇਦਾ ਸੀ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਬਦਲੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ। ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ, ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਹੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਅਸਲ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਹਨ, ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਧਿਆਨ, ਸਾਵਧਾਨੀ ਅਤੇ ਸੂਝ-ਬੂਝ ਨਾਲ ਵਰਤਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਤੱਥ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੌਖਿਕ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਸਰਾਹਣਾ 'ਤੇ ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਹਲਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਬਦਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦਾ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਸਰਾਹਣਾ ਕਰਨ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਗਲਤ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸੁਥਰੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਜਾਂ ਅਸਮਰਥ ਨਾ ਹੋਵੇ।

29. ਇੱਕ ਸਦੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਕੋਘਲਾਨ ਬਨਾਮ ਕੰਬਰਲੈਂਡ [(1898) 1 ਚ 704 (ਸੀਏ)] ਲਿੰਡਲੇ, ਐਮ.ਆਰ. ਨੇ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਚਾਰਿਆ;

"ਭਾਵੇਂ ਜਦੋਂ ਅਪੀਲ ਇੱਕ ਤੱਥ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਟਿਕੀ ਹੋਵੇ, ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਧਿਆਨ 'ਚ ਰੱਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸਦਾ ਫਰਜ਼ ਕੇਸ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੁਣਨਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਜੱਜ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸਨੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ। ਫਿਰ

ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਮਨ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਪੀਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਤੌਲਦਿਆਂ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਦਿਆਂ; ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਪੂਰੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ ਕਿ ਫੈਸਲਾ ਗਲਤ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪਲਟਣ ਤੋਂ ਨਾ ਝਿਜਕੇ। ਜਦੋਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਕਸਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਸਾਖ਼ ਦੀ ਆਪਸੀ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯਤਾ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੱਜ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜਾਂਚਿਆ ਅਤੇ ਕ੍ਰਾਸ-ਜਾਂਚਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਉਸ ਵੱਡੇ ਫਾਇਦੇ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਉਸਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਅਤੇ ਸੁਣਣ ਵਿੱਚ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਲਿਖਤੀ ਗਵਾਹੀਆਂ ਤੋਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਆਪਸੀ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯਤਾ ਦਾ ਸਹੀ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਉਣਾ ਅਕਸਰ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹੜੇ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਦੀ ਬਜਾਏ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ; ਅਤੇ ਉਹ ਸਵਾਲ ਢੰਗ ਅਤੇ ਵਿਵਹਾਰ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਛਾਪ ਦੁਆਰਾ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਿਤ ਜੋ ਜੱਜ ਨੇ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣ 'ਤੇ ਬਣਾਈ। ਪਰ ਸਾਫ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੋਰ ਹਾਲਾਤ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਢੰਗ ਅਤੇ ਵਿਵਹਾਰ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰੇ, ਜੋ ਇੰਹ ਦਿਖਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੋਈ ਬਿਆਨ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ; ਅਤੇ ਇਹ ਹਾਲਾਤ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਜੱਜ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਹੋਣ ਦੀ ਵਾਰੰਟੀ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਇੱਕ ਤੱਥ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਜੋ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯਤਾ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ।"

(ਵੇਖੋ ਲਾਰਡ ਥੈਂਕਰਟਨ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਵੀ ਵਿੱਚ ਵਾਟ ਬਨਾਮ ਥਾਮਸ, [1947 ਏ.ਸੀ. 484])

30. ਸਾਰਾ ਵੀਰਸਵਾਮੀ ਬਨਾਮ ਤੱਲੂਰੀ ਨਾਰਾਇਣ [ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1949 ਪੀ.ਸੀ. 32] ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਈਵੀ ਕੌਂਸਲ ਦੀ ਨਿਆਂਕਿਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ, ਇਸ ਬਿੰਦੂ ਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਿਆਂ, ਕਿਹਾ (ਵਾਟ ਬਨਾਮ ਥਾਮਸ ਤੋਂ ਉਧਾਰਨ, [(1947) 1 ਆਲ ਈ.ਆਰ. 582, ਪੰਨਾ 583 ਐਚ-584 ਏ]):

"...ਪਰ ਜੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਚਿਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਨੂੰ ਸਹੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਵਾਲਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜੇ ਇਹ ਨਤੀਜਾ ਵਿਰੋਧੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਸੁਣਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਇਹ ਧਿਆਨ 'ਚ ਰੱਖੇਗੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਅਤੇ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਜੱਜ ਦਾ ਗਵਾਹੀਆਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯਤਾ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵੱਡੇ ਭਾਰ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਇੰਸਟੈਂਸ ਦੇ ਜੱਜ ਨੂੰ ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਚੂਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਪੱਖ ਸੱਚ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਾਂ ਅਤਿਸ਼ਿਓਕਤੀ ਤੋਂ ਬਚ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਾਂਗ, ਉਹ ਵੀ ਤੱਥ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਗਲਤ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਇੱਕ ਮਜਬੂਤ ਪਰਿਸਥਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਇੰਸਟੈਂਸ ਦਾ ਜੱਜ, ਜਦੋਂ ਮੌਖਿਕ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦਾ ਅੰਦਾਜਾ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋਣ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ (ਜੋ ਕਿ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ) ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਦੇ ਢੰਗ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਦਾ।"

31. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵੀ, ਅੱਧੀ ਸਦੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਰਜੂ ਪਰਸ਼ਾਦ ਬਨਾਮ ਜਵਾਲੇਸ਼ਵਰੀ, ਪ੍ਰਤਾਪ ਨਾਰਾਇਣ ਸਿੰਘ [ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1951 ਐਸ.ਸੀ. 120] ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ: (ਏ.ਆਈ.ਆਰ. ਪੰ. 121, ਪੈਰਾ 7)

"7. ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰਣ ਲਈ ਸਵਾਲ ਬੇਸ਼ੱਕ ਇੱਕ ਤੱਥ ਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਮੌਖਿਕ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਸਰਾਹਣਾ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਉਹ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਜੱਜ ਨੂੰ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋਣ ਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਦੇ ਢੰਗ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਦਾ। ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਅਪੀਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਪਹੁੰਚਾਏ ਗਏ ਤੱਥ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਉਲਟਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਿਯਮ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕੁਝ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਅਭਿਆਸ ਦਾ ਨਿਯਮ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਮੌਖਿਕ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਟਕਰਾਅ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯਤਾ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਗਵਾਹ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਖਾਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਜੱਜ ਦੀ ਨੋਟਿਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਅਸੰਭਵਤਾ ਦਾ ਪਰਯਾਪਤ ਸੰਤੁਲਨ ਉਸ ਦੀ ਰਾਏ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਤੱਥ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਜੱਜ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।"

32. ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਿਸਚਾ ਕੀਤਾ: (ਸਰਜੂ ਪਰਸ਼ਾਦ ਮਾਮਲਾ, ਏ.ਆਈ.ਆਰ. ਪੀ. 123, ਪੈਰਾ 15):

“15. ...ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦੇਖੇ ਕਿ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਕੀ ਉਹ ਨਤੀਜਾ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਤੇ ਟ੍ਰਾਇਲ ਅਦਾਲਤ ਪਹੁੰਚੀ ਸੀ ਜਾਂ ਕੀ ਸਾਬਤ ਹੋਏ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਅਸੰਭਾਵਨਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ, ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਅਜਿਹੇ ਨਤੀਜੇ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ।”

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

33. ਲਗਭਗ ਇੱਕ ਦਹਾਕੇ ਬਾਅਦ, ਰਾਧਾ ਪ੍ਰਸਾਦ ਬਨਾਮ ਗਜਾਧਰ ਸਿੰਘ [ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1960 ਐਸ.ਸੀ. 115] ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੁੜ ਕਿਹਾ: (ਏ.ਆਈ.ਆਰ. ਪੀ. 123, ਪੈਰਾ 15)

“14. ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਅਪੀਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵਿਚਾਰ ਕਰੇ ਕਿ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਉਸਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; ਪਰ ਆਪਣਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਿਆਂ ਉਹ ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਕਿ ਉਹ ਛਪੇ ਰਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਕੋਲ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਹਲਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਟ੍ਰਾਇਲ ਜੱਜ ਦੇ ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਗਵਾਹ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਨਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹਾ ਨਤੀਜਾ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋਵੇ। ਪਰ ਇਹ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਜਾਂ ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਟ੍ਰਾਇਲ ਜੱਜ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਪਲਟ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ, ਭਾਵੇਂ ਸਾਖੀਅਤ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ, ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਸਵਾਲ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਉਚਿਤ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਲੱਗੇ ਕਿ ਸਾਖੀਅਤ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਟ੍ਰਾਇਲ ਜੱਜ ਨੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਂ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੌਲਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ਸਾਖੀਅਤ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦਾ ਸਵਾਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਓਰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਟ੍ਰਾਇਲ ਜੱਜ ਦਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਨਜ਼ਰੀਆ ਗਲਤ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਸਵਾਲਾਂ 'ਤੇ ਟ੍ਰਾਇਲ ਜੱਜ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਪਲਟਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਹਿਚਕਿਚਾਹਟ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਜਿੱਥੇ ਸਵਾਲ ਸਿਰਫ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦੇਖੇ ਗਏ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸਾਖੀਅਤ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਸਾਬਤ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਇੱਕ ਤੱਥ ਦੇ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਤਾਂ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਟ੍ਰਾਇਲ ਜੱਜ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਤਨੀ ਹੀ ਯੋਗ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਉਹ ਸੋਚਦੀ ਹੈ ਕਿ ਟ੍ਰਾਇਲ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਪਲਟਣ ਲਈ ਆਜ਼ਾਦ ਹੈ।”

34. ਟੀ.ਡੀ. ਗੋਪਾਲਨ ਬਨਾਮ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਆਫ ਹਿੰਦੂ ਰਿਲੀਜੀਅਸ & ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਐਂਡੋਮੈਂਟਸ [(1972) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 329], ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ:

“9. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਗਲਾ ਕਦਮ ਉਠਾਇਆ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਪੁਨਰੁਤਪਾਦਨ ਕੀਤਾ ਜੋ ਬਚਾਵ ਪੱਖ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਵਾਹ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਮੰਨਣ ਲਈ ਜਿਹੜੇ ਕਾਰਨ ਜਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਨੇ ਦਿੱਤੇ ਸਨ, ਉਹਨਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਸਿਵਾਏ ਇਕ ਆਮ ਟਿੱਪਣੀ ਦੇ ਜੋ ਇੱਥੇ ਅਤੇ ਉੱਥੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗਵਾਹ ਦੇ ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰੀਖਣ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸੁਝਾਇਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਝੂਠਾ ਬਿਆਨ ਕਿਉਂ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਾਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਹੈ ਕਿ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਅਭਿਆਸ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਸੇ ਗਵਾਹ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਮੰਨਣ ਲਈ ਤਰਕਸੰਗਤ ਅਤੇ ਵਿਸਥਾਰਤ ਕਾਰਨ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧੀ ਰਾਏ ਬਣਾਏ ਜੋ ਕਿ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਜਾਣਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਨਾਲ ਅਸਹਿਮਤੀ ਕਿਉਂ ਜਤਾਈ ਜਿਹੜੇ ਜਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਲਈ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮਾਨਯੋਗ ਸਨ।”

35. ਇੱਕ ਹੋਰ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਮਧੁਸੂਦਨ ਦਾਸ ਬਨਾਮ ਨਾਰਾਇਣੀਬਾਈ [(1983) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 35], ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ: (ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਪੰਨਾ 39-40, ਪੈਰਾ 8):

“8. …ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਸਹੀ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਕਿਸੇ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਹੁਕਮ ਖਿਲਾਫ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਮੌਖਿਕ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਕਿਸੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਉਹ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋਣ ਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਦੇ ਢੰਗ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਮੌਖਿਕ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਟਕਰਾਅ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਹੱਲ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯਤਾ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਆਮ ਨਿਯਮ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਨਿਰਣੇ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਬ ਤੱਕ ਕਿ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗਵਾਹ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਖਾਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਤੋਂ ਬਚ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਗਵਾਹ ਦੀ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯਤਾ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਰਾਏ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਪਰਯਾਪਤ ਅਸੰਭਵਤਾ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਹੈ…ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਇੱਕ ਅਭਿਆਸ ਹੈ ਅਤੇ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਤੱਥ ਦੇ ਨਿਰਣੇ 'ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਭਾਰ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਿਸੇ ਮੌਲਿਕ ਅਨਿਯਮਿਤਤਾ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਨਾਮਨਜ਼ੂਰ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਗਲਤ ਪੜ੍ਹਤ ਜਾਂ ਕਲਪਨਾਓਂ ਅਤੇ ਅਨੁਮਾਨਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਨਿਰਣੇ ਨਾਲ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ।

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

36. ਤਿੰਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਿਰਣੇ ਨੂੰ ਉਲਟਣਾ ਹੈ:

(i) ਇਹ ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕਰਦੀ ਹੈ$_{NONE\ NONE}$

(ii) ਇਸਨੂੰ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਅਤੇ ਸੁਣਣ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ; ਅਤੇ$_{NONE\ NONE}$

(iii) ਇਹ ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨਾਲ ਅਸਹਿਮਤ ਹੋਣ ਲਈ ਸਮਝਦਾਰੀ ਅਤੇ ਕਨਵਿੰਸਿੰਗ ਕਾਰਨ ਦਰਜ ਕਰਦੀ ਹੈ।$_{NONE\ NONE}$

37. ਜੇਕਰ ਉਪਰੋਕਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ 'ਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ, ਸਾਡੇ ਫੈਸਲੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਉਹਨਾਂ ਆਧਾਰਾਂ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੈ ਜੋ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਤੱਥ ਦੇ ਨਿਰਣੇ ਨੂੰ ਉਲਟਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 'ਵਰਚੁਅਲੀ' ਕਿਸੇ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਬਿਨਾਂ ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਦੇ ਸਮਰਥਨ 'ਚ ਕਾਰਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ। ਜਦੋਂ ਮੂਲ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੌਖਿਕ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਿਰਣੇ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਧਿਆਨ 'ਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕਾਰਨਾਂ ਅਤੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜੇਕਰ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ ਕਾਰਨ ਜਾਂ ਨਤੀਜੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਰੂਪ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਤਾਂ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਆਪਣਾ ਖੁਦ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਕੱਢ ਸਕਦੀ ਹੈ।”

23. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ 'ਚ ਕੋਈ ਸੰਕੋਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਤੱਥ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਅਦਾਲਤ ਹੈ, ਇਸਨੂੰ ਕੋਡ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 96 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਅਤੇ ਸੀਮਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਚੱਲਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਵਸੀਅਤੀ ਅਦਾਲਤ:

24. ਇੱਕ ਵਸੀਅਤੀ ਅਦਾਲਤ ਸ਼ੱਕ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਪਰ ਜਮੀਰ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਨੈਤਿਕ ਤਰਕ ਅਪਣਾਉਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਭਰਾ ਜਾਂ ਭੈਣ ਦੀ ਸਿਰਫ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਨਾਲ ਹੀ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਦ ਤੱਕ ਕਿ ਇਹ ਹੋਰ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨਾਲ ਘਿਰਿਆ ਨਾ ਹੋਵੇ ਜੋ ਇਕ ਅਰਥ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਿਥੇ ਇੱਕ ਵਸੀਅਤਨਾਮਾ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਭੈਣ ਦੇ ਸਾਥੀ ਦੁਆਰਾ ਅਟੈਸਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਕਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਭਰਾ

ਨੇ ਅਟੈਸਟ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਕੋਈ ਵੀ ਸ਼ੱਕ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਦ ਦੋਵੇਂ ਨੇ ਕੋਈ ਮੁੱਦਾ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕਿਆ।

ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ

25. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਸੁਕਸੈਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 63 ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 68 ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪੀਡਬਲਯੂ2 ਜੋ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਭਰਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਭੈਣ, ਮਿਸ ਕਾਂਥਾ ਲਕਸ਼ਮੀ ਐਗਜ਼ਿਬਿਟ P4 ਦੇ ਨਿਰਵਾਹ ਸਮੇਂ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਦੋਵੇਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਐਗਜ਼ਿਬਿਟ D1 ਇੱਕ ਜਾਅਲੀ ਅਤੇ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੈ। ਜਵਾਬੀ ਨੰਬਰ 1 ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਬੰਧਕ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰਿਤ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਬੇਵਜਹ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਵਾਬੀਆਂ ਨੇ ਐਗਜ਼ਿਬਿਟ P4 ਦੇ ਨਿਰਵਾਹ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਨਕਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਐਗਜ਼ਿਬਿਟ D1 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਐਗਜ਼ਿਬਿਟ P4 ਨੂੰ ਵੈਧ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨੋਟ ਕੀਤਾ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ, ਜਦੋਂ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕੋਈ ਨਾ ਪਾਇਆ। ਅਜਿਹਾ ਸ਼ੱਕ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਭਰਾ ਜਾਂ ਭੈਣ ਵਲੋਂ ਨਹੀਂ ਉੱਠਿਆ ਜੋ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਸੰਪਤੀ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਣਗੇ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ ਮੁਦਾਇਆਂ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਕਿ ਐਗਜ਼ਿਬਿਟ D1 ਅਧੀਨ ਬਿਆਨਾਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵਿਆਂ ਨਾਲ ਬੱਧ ਹਨ।

26. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਵੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਭੈਣ, ਮਿਸ ਕਾਂਥਾ ਲਕਸ਼ਮੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਗਲਤ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ ਐਗਜ਼ਿਬਿਟ P4 ਨੂੰ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਵਾਹ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਬਲ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕੇਸ ਹੈ, ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਪੀਡਬਲਯੂ2 ਅਤੇ ਮਿਸ ਕਾਂਥਾ ਲਕਸ਼ਮੀ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ, ਮਿਸ ਜੈਸੀ ਜਯਲਕਸ਼ਮੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਸੰਪਤੀ ਉਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਨਾਲ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਕਾਫੀ ਹੋਵੇਗਾ ਐਗਜ਼ਿਬਿਟ P4 ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ। ਜਦੋਂ ਐਗਜ਼ਿਬਿਟ P4 ਦੇ ਨਿਰਵਾਹ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕੀ ਹਾਲਾਤ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।

27. ਦੋਵੇਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਐਗਜ਼ਿਬਿਟ D1 ਨੂੰ ਨਾ ਮੰਨਣ ਲਈ ਪਰਯਾਪਤ ਤਰਕ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਉਲਟ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੇ ਅਭਾਵ ਵਿੱਚ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਮੁੱਦੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਇਹ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਕਵਾਇਦ 'ਤੇ ਚਲ ਪਏ ਜੋ ਲੋੜੀਂਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਗਏ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਭਿੰਨ ਹੋਣ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਤਰਕ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ।

28. ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਲਈ ਦਿਖਾਏ ਗਏ ਵਕੀਲ ਵੱਲੋਂ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਨਿਬੇੜਾ ਕਰ ਰਹੇ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਸਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ੱਕੀ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦਾ ਅਸਤਿਤਵ ਇੱਕ ਤੱਥ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸੰਕੋਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ P4 ਦੀ ਉਚਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ D1 ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ P4 ਨੂੰ ਵੀ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੰਬਰ 1 ਵੱਲੋਂ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਜੋ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਜੀਜਾ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ 2 ਸਿਰਫ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ D1 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਸਨੂੰ ਦੋਵੇਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮਗਰੀਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤੱਥਾਂ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਬਦਲ ਦਿੱਤੇ।

29. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ D1 ਨੂੰ ਨਕਲੀ ਅਤੇ ਬਣਾਉਟੀ ਮੰਨਣ ਲਈ ਪਰਯਾਪਤ ਕਾਰਣ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1 ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਅਤੇ ਰਵੱਈਏ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਤਲਾਕ ਲਈ ਹੁਕਮ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਤੋੜਨ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਾਲੀ ਜਾਇਦਾਦ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਵਰਗੇ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮਗਰੀ ਵਜੋਂ ਵਿਚਾਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਬਜਾਏ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ P4 ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਦੇ। ਜੇ ਇਹ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ, ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਨਤੀਜਾ ਨਿਕਲਿਆ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਅਜਿਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ P4 ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦਾ; ਸਿਵਾਏ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਇਹ

ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ D1 ਨਾਲ ਬਦਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

30. ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸੰਕੋਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ 2004 ਵਿੱਚ RFA ਨੰਬਰ 692 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਜੋ ਕਿ R.P. ਨੰਬਰ 279 ਦੇ 2007 ਵਿੱਚ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਅਨੁਸਾਰਨ, ਉਹ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਤੀਜਤਨ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ O.S. ਨੰਬਰ 51 ਦੇ 1992 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰਕੇ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਖਰਚਾ ਨਹੀਂ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Vasu Gupta
Advocate